

Baranyi Imre

(1935—1968)

Éppen öt évvel ezelőtt jelent meg „A fiatal Madách gondolatvilága (Madách és az Athenaeum)” című füzet, amelyben az Athenaeum hasábjain fejtegetett különféle filozófiai, politikai, jogi témaköröknek a pályakezdő Madáchra gyakorolt hatását valószínűsítette egy 28 éves szerző, Baranyi Imre. A Tragédia eszméépítményének geneziséhez is jelentős új adalékokat és szempontokat nyújtó, értékes tanulmányt a tudományos közvélemény és a kritika is örömmel üdvözölte. Elismeréssel adózott a felvonultatott gazdag és sokszínű forrásanyagnak, a megbízható forráskezelésnek; dicsérte a mértéktartást, mely a tény- és gondolatanyag, valamint a Madách-művek között levő összefüggések feltárásában érvényesült. S nem titkolt érdeklődéssel várta az immár avatott kutatótól az ígért folytatást is: a madáchi gondolatvilág továbbformálódásának, majd a Tragédia közvetlen eszmei-gondolati forrásvidékének hiteles bemutatását.

Az első tudományos siker folytatásra kötelező ereje, a pályatársak meg-megújuló buzdítása, a debreceni irodalomtörténeti műhely annyiféleképpen megnyilvánuló segítsége, az egyetemi oktató munka új meg új teljesítményekre ösztönző volta, továbbá a szubjektum jellemzői: a felkészültséggel párosult szorgalom, a közlés állandó igénye — mindezek a tényezők hatására tovább mélyült és szélesedett Baranyi Imre kutatói munkája. Megjelenő tanulmányai, szakkritikái arról tanúsokdtak, hogy formálódott már benne a kutatott korszak átfogó képe, látni kezdte már a Madách-életmű és a korabeli európai irodalom némely összekötő szálát. De örvendetesen tágultak a literátor érdeklődési körei, a művelt terület határai is: az Alföld főszerkesztőjeként, figyelemre méltó kritikák, tanulmányok szerzőjeként a XX. századi és az élő magyar irodalom, az irodalmi, a művelődési élet különféle problémái intenzíven kezdték foglalkoztatni.

S ezt a szépen induló, reményekre jogosító, alkotó életet szakította meg a tragédia. Ha egy főbb vonalaiban már kirajzolódott és alkotásokban is testet öltött tudós életpályát zár le a halál, megrendülésünkre a leghatékonyabban gyógyító vigasz maga a megfutott pálya, a teljesítmény, a nagy sikerek ténye. Am ha egy alig kezdett és még csak az első eredményeket felmutató pálya szakad meg, s ily tragikusan, anélkül, hogy a formálódó életmű erővonalai, keretei, távlatai világosan előtűnédezek volna, fokozottabb lesz a pályatársban — leginkább a hasonlóan fiatalban — a halálhír keltette döbbenet. S tartósabb is marad, hisz alig múlt s vissza-visszatérő nyugtalanságérzésbe, szorongásérzetbe megy át, mely aztán nemcsak a halott kollega, barát emlékének megőrzésére, ápolására ösztönző memento, hanem ismét és ismét ezen alkotói út tragédiájának megfejtésére, az okok és okozatok fölött való meditációkra, a tanulságok felismerésére és megszívlelésére is kényszerít.

Rigó László

Tanulmánykötetek a kelet-európai reneszánsz- és felvilágosodásról

1965. májusában a szocialista országok irodalomtudományi intézeteinek vezetői értekezletet tartottak Budapesten, amelyen felvetődött a kelet-európai népek irodalomtörténeti szintézisének gondolata. Megvalósítani csak gondos előmunkálatok segítségével lehet, így vált határozattá, hogy ez előmunkálatok első lépéseként nemzetközi együttműködéssel két tanulmánykötet fog készülni, amelyek a reneszánsz és manierizmus, valamint a felvilágosodás problémáit vizsgálják meg.

A két kötet tervezetének elkészítésére *Varjas Béla* és *Sziklay László* kapott megbízást. E munka közben mindenekelőtt azt kellett tisztázni, hogy a kötetekben mely irodalmak kerülnek feldolgozásra. Földrajzilag a „német és az orosz irodalom közt” terülnék el azok